

Somenkäytön turvaköydet ala- & yläkouluikäisille

Tiina Lamminen

VARSINAIS-SUOMEN
LASTENSUOJELU-
JÄRJESTÖT

LINKKI

1 Tausta ja tavoitteet

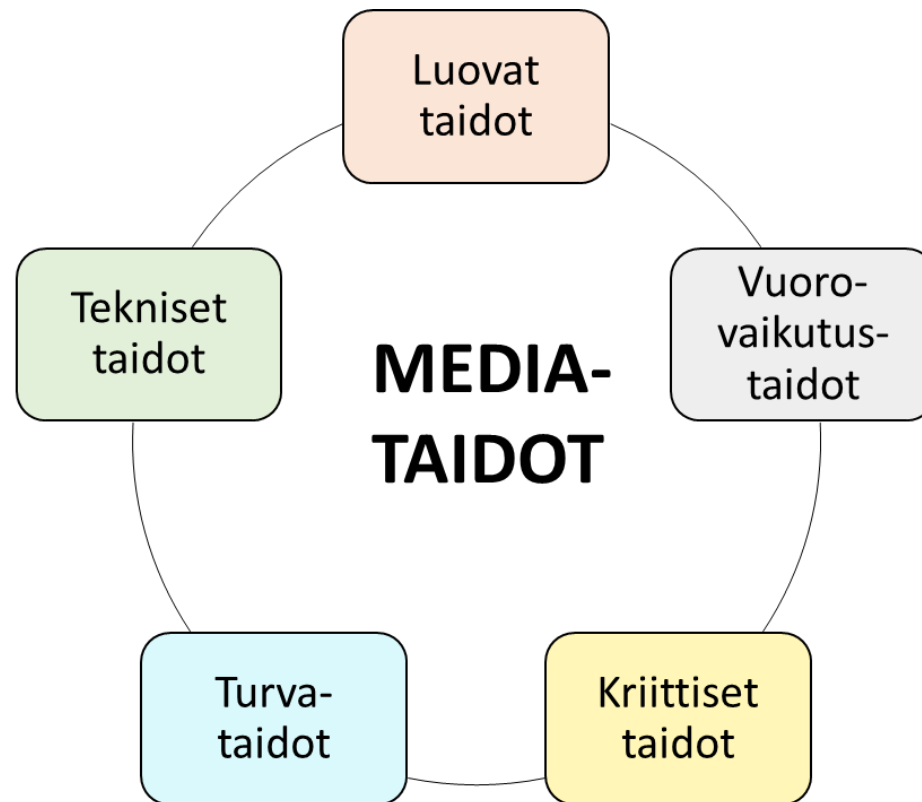
Idea alakouluikäisten somenkäytön turvaköyteen syntyi osana Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n (VSLJ ry) Perhelinjaa eli Järjestöt on the road -hanketta. Lehdissä on kirjoitettu ilmiöstä, jossa aikuiset lähettivät alaikäisille epäsoivia tai pelottavia someviestejä taikka alaikäiset levittivät niitä toisilleen. Eräästä alakoulusta pyydettiin Perhelinjalta työpajaa tämän ajankohtaisen ilmiön käsittelemiseksi. Mukana ensimmäisessä toteutuksessa oli Perhelinjan toimijoista VSLJ ry:n Linkki-toiminta sekä Turun 4H-yhdistys. Myöhemmin työpajojen toteutukseen on osallistunut myös koulukuraattoreja ja opettajia.

Alkuperäisenä tavoitteena oli kehittää sosiaaliseen mediaan liittyviä tunne- ja turvataitoja vahvistava työpaja erityisesti tätä pyytäneen koulun tarpeeseen. Kuitenkin Mediakasvatusseuran Digivoimaa-koulutuksen inspiroimana päädyttiin mallintamaan somenkäytön turvaköysi 4-6 -luokkalaisille myös muissa toimintaympäristöissä toteutettavaksi sekä luomaan toinen työpaja 7-9 -luokkalaisille nuorille. Erilliset somenkäytön turvaköysi -työpajat mahdollistavat eri ikäryhmien huomioimisen lisäksi myös laajemman jouston ja sovellettavuuden, sillä kohderyhmän mukaan harjoituksia voi vaihtaa tai lainata niiden välillä. Esimerkiksi isolla osallistujajoukolla toimintapisteitä voi lisätä toisesta turvaköydestä niitä tarpeen mukaan hieman helpottaen tai vaikeuttaen.

Vanhempien taidot somenkäyttöön liittyvään kasvatukseen ja rajaamiseen ovat vaihtelevat, joten tarvetta somenkäyttöön liittyvään mediakasvatukseen on kotien lisäksi myös ammatillisissa ympäristöissä. Kehittämistyössä tavoitteena on ollut luoda mahdollisimman joustavat ja muutettavat työpajat, jotta ne palvelisivat laajasti erilaisia tarpeita, ja olisivat toteutettavissa eri suuruisilla osallistujamäärillä ja resursseilla. Tarkoituksena ei ole ollut lähestyä somea pelotellen tai vaarojen näkökulmasta vaan siten, että työpajoihin voivat osallistua sekä hyvin suojatusti somea käyttäneet että jo haastavia tilanteita somessa kohdanneet. Ennaltaehkäisevästi työpajojen tarkoituksena on auttaa välttämään somenkäytön riskejä, ja korjaavampina työmuotoina ne parhaimmillaan rohkaisevat nuoria ottamaan mieltä painavia someasioita puheeksi turvallisen aikuisen kanssa.

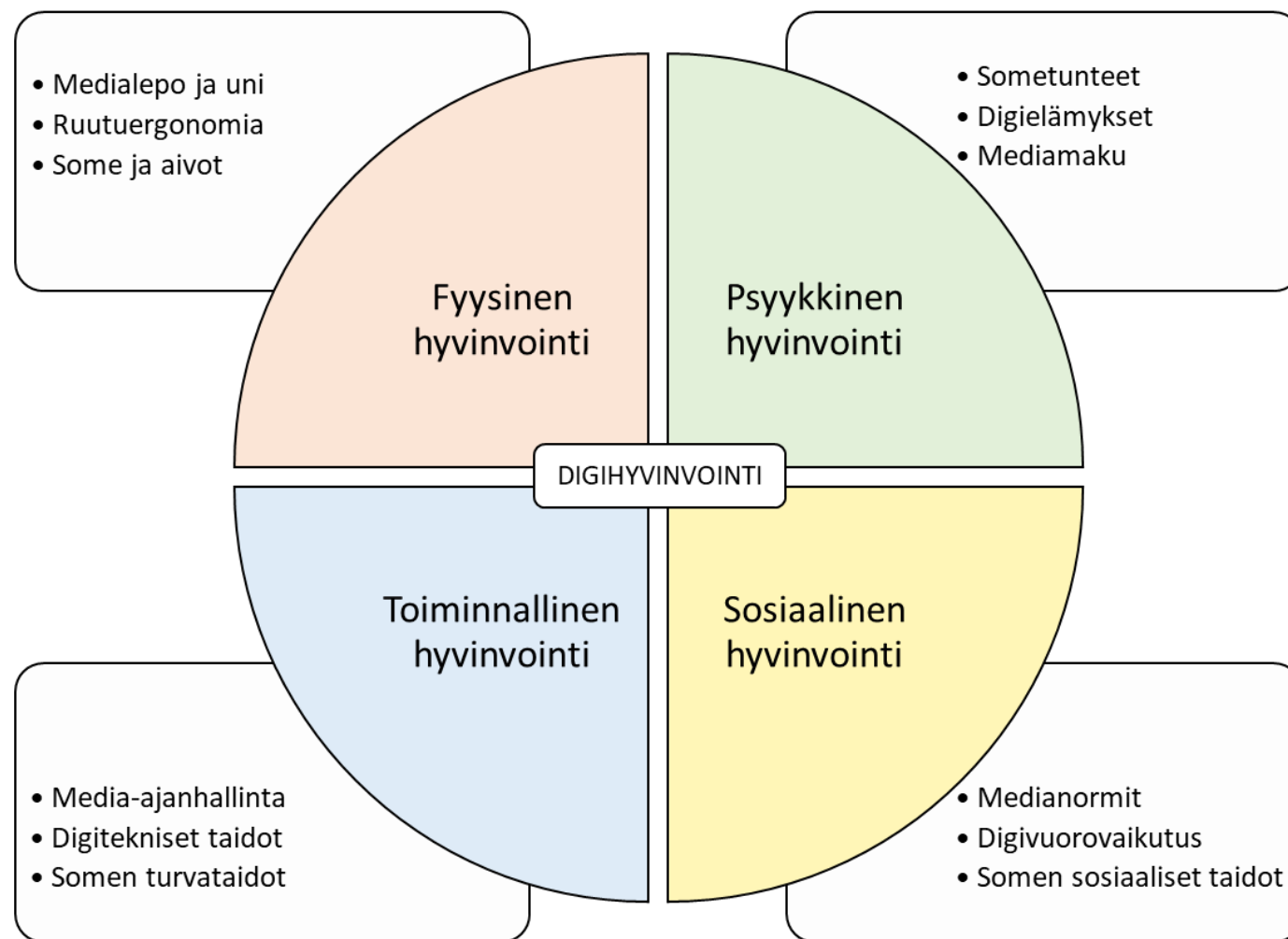
2 Mediakasvatus ja digihyvinvointi

Lasten ja nuorten mediataidot voidaan jakaa kuvion 1 mukaisesti vuorovaikutustaitoihin, tunnetaitoihin, turvataitoihin, kriittisiin taitoihin, luoviin taitoihin ja teknisiin taitoihin (esim. Tuominen 2016). Somenkäytön turvaköysi-työpajat liittyvät välillisesti kaikkiin mediataitojen osa-alueisiin, mutta niistä erityisesti vuorovaikutus-, tunne-, turva- ja kriittisiin taitoihin. Työpajoissa pohditaan someviestintää, someen liittyviä tunnekokemuksia, somen turvataitoja ja kriittisyyttä sekä somen ajankäytössä, tulkitsemisessa että tuottamisessa.

Kuvio 1. Mediataidot

Hyvinvointi voidaan nähdä neljän osa-alueen kokonaisuutena. Hyvinvointi koostuu psyykkisestä hyvinvoinnista, sosiaalisesta hyvinvoinnista, toiminnallisesta hyvinvoinnista ja fyysisestä hyvinvoinnista. Myös digihyvinvointia voidaan tarkastella tämän nelijaon kautta (kuvio 2).

Kuvio 2. Digihyvinvointi

Somenkäytön turvaköydet linkittyvät näistä neljästä digihyvinvoinnin osa-alueista jokaiseen jollakin tavalla suoraan tai välillisesti. Psyykkiseen digihyvinvointiin liittyvät esimerkiksi somenkäyttöön liittyvät tunteet itsellä ja muilla, digimaailmassa koettavat elämykset ja elämyshakuisuus sekä kunkin henkilökohtainen mediamaku. Sosiaalinen digihyvinvointi koostuu muun muassa medianormien hallinnasta ja niiden noudattamisesta, digivuorovaikutuksesta reaalielämästä tuttujen ja tuntemattomien kanssa sekä somen sosiaalisista ja empaattisista taidoista. Toiminnalliseksi digihyvinvoinniksi voidaan nähdä media-ajanhallinta ja sen säätely, digitekniset taidot sekä somen turvataidot. Fyysiseksi digihyvinvoinniksi taas voidaan katsoa kuuluvan medialepo ja riittävä uni, ruutuergonomia sekä somen vaikutukset aivoihin ja aivokuormitukseen. (Mediakasvatusseura 2019a).

3 Somenkäytön turvaköydet

Somenkäytön turvaköysi -työpajat keskittyvät somenkäytön tunne- ja turvataitoihin. Tässä somen eli sosiaalisen median käsite nähdään laajana. Somella tarkoitetaan mitä tahansa nettialustaa, jossa ihmiset ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Some voidaan jakaa viestintäalustoihin, verkostoitumisalustoihin, kuva-alustoihin sekä videoalustoihin. Lisäksi osana somenkäyttöä voidaan puhua sellaisista peleistä, joissa ollaan vuorovaikutuksessa muiden pelaajien kautta netin välityksellä. Somenkäyttö ei olekaan yhtenäinen kokonaisuus vaan eri nettialustoilla on erilaiset tarkoituksensa ja erilaiset käyttäjänsä. Mitään somen osa-aluetta ei sellaisenaan ole tarkoituksenmukaista pitää parempana tai haitallisempaa kuin jotain toista, vaan keskeisempää on tarkastella niiden asia- ja vuorovaikutussisältöjä. (Linkki-toiminta 2019.)

Somenkäytön turvaköydet sekä alakoululaisille että yläkoululaisille toimivat kuntopiirin omaisesti. Työpajat koostuvat viidestä eri toimintatehtävästä, joiden siirtymiä visuaalisesti voi hahmottaa lattialle asetettavalla köydellä tai köysillä. Ennen työpajan aloitusta toimintapisteiden ohjeistukset on hyvä käydä yhteisesti läpi. Pilotoinneissa työpajoissa lapsia ja nuoria on ollut kerrallaan 10-30 eli jokaisella toimintapisteellä on työskennelty pareittain tai pienryhmässä. Lyhimmillään työpaja ohjattiin yhden 45 minuutin oppitunnin aikana, jolloin turvaköysikokonaisuus toteutettiin puolen tunnin aikana ja alkuohjeistukseen ja purkuun käytettiin loput 15 minuuttia. Tällöin jokaisella yksittäisellä toimintapisteellä työskenneltiin 6 minuuttia. Aikaa työpajaan kannattaa kuitenkin käyttää esimerkiksi 1 tai 1,5 tuntia, jolloin työskentelytahti voi olla hieman hitaampi sekä alkuohjeistukseen, purkuun ja palautteeseen on käytettävissä enemmän aikaa.

Somenkäytön turvaköysien mallinnuksessa on esitetty ehdotus toimintapisteiden toteutuksista, tehtäväpohjista ja purkukysymyksistä ja purun aikana mahdollisesti esiin nostettavista asioista. Purun voi vaihtoehtoisesti toteuttaa myös esimerkiksi siten, että toimintapisteet suoritetaan anonyymisti, vastauspaperit kootaan yhteen ja vastaukset koostetaan myöhemmin käytävän yhteisen keskustelun pohjaksi. Toimintapisteiden ja tehtäväpohjien suunnittelussa on pyritty mahdollisimman yksinkertaisiin materiaaleihin.

Ennakkovalmisteluihin tarvitaan saksia, mutta muutoin työpajojen toteutukseen vaaditaan ainoastaan tulosteita ja kyniä. Tehtäväpohjat on tehty värillisiksi, mutta ne toimivat myös mustavalkotulostuksina.

Ohjeistuksissa ”yhdessä” voi osallistujamäärän mukaan tarkoittaa parin kanssa tai pienryhmässä. Tärkeää on, että yksilökohtaisissa tehtävissä jokainen saa pohtia omakohtaisesti asiaa luottamuksellisesti siten, ettei vastauksia jätetä muiden nähtäville tai niistä tarvitse suoraan kertoa muille. Lapsille ja nuorille on myös osana työpajatyöskentelyä hyvä kertoa kenen puoleen esimerkiksi oppilashuollossa kääntyä, mikäli jokin jää vaivaamaan mieltä tai tarvitsee aikuisen apua. Työpajojen lisäksi tehtäväpohjia on mahdollista hyödyntää myös esimerkiksi yksilö- tai luokkatyöskentelyssä.

3.1 Työpaja 4.-6. -luokkalaisille

4-6 luokkalaisille suunnattu somenkäytön turvaköysi koostuu viidestä toimintapisteestä, jotka on otsikoitu teemoittain:

1. Sopiva aika somessa ja mitä tehdä somen sijasta
2. Somenkäytön liikennevalot, mitä tehdä ja mitä ei
3. Epäsopiviin yhteydenottoihin reagointi
4. Eleet ja ilmeet emojiilla
5. Somemurheiden puheeksiotto

Toimintapisteet voivat olla missä järjestyksessä tahansa, mutta tässä kiertokulussa on huomioitu keveämpien ja ehkä hieman haastavampien aiheiden vuorottelu riippumatta siitä, miltä toimintapisteeltä kukin aloittaa.

3.1.1 Sopiva aika somessa ja mitä tehdä sen sijasta

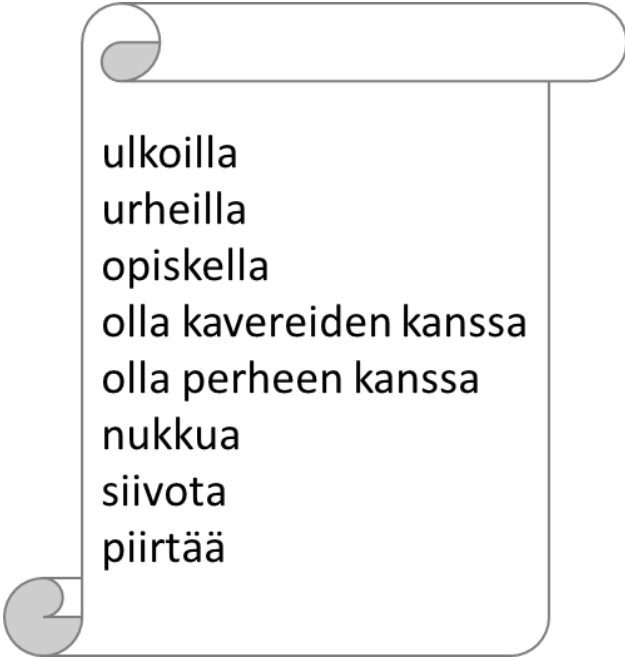
Toimintapisteellä jokainen pohtii omaa ajankäyttöään somekanavissa ja peleissä. Tämän jälkeen kukin jatkaa sen mietinnällä, mitä ehtii tekemään, jos somenkäyttö pysyy kohtuullisena tai sitä vähentää. Tehtäväpohjan kännykkään kirjoitetaan oma näkemys siitä, kuinka paljon somea on sopivasti. Lista taas kerätään niitä asioita, joita voisi ja haluaisi tehdä somenkäytön sijasta.¹

Ennakkovalmistelut:

-Tulostetaan tehtäväpohjia osallistujamäärän mukaan.

Ideoita purkukysymyksiksi:

- a) Mikä on sopiva aika somessa? Mikä sopivan ajan määrittää? *Lapsia voi kannustaa ohjaamaan itsekin omaa somen ja pelien käyttöään, jotta rajaaminen ei riipu ainoastaan kodin säännöistä.*
- b) Mitä kaikkea voi tehdä somen sijasta? *Kerätään vaikka yhteinen lista!*

ulkoilla
urheilla
opiskella
olla kavereiden kanssa
olla perheen kanssa
nukkua
siivota
piirtää

¹ Pilotoinnissa aikamäärettä ei annettu ja kokemusten perusteella se jätettiin myös jatkokehittelyssä pois. Lasten vastaukset eroavat toisistaan merkittävästi ja osa kertoo esimerkiksi kotona sovitun viikkokohtaisen tuntirajoituksen ja joku toinen taas kuvaa someajankäyttöään päivätasolla. Tämä vaihtelu on hyvä sallia, jotta ajatustyössä säilyy omakohtaisuus. Pilotoinnissa vaihtoehtoisen tekemisen kuvaamiselle annettiin kirjoittamisen lisäksi vaihtoehtona piirtäminen, mutta tämä ei tuonut tehtävään lisäarvoa. Toimintapisteiden keston ollessa kuudesta minuutista varttiin piirtäminen vei helposti fokuksen pois tehtävän tarkoituksesta.

Sopiva aika somessa ja mitä tehdä sen sijasta?

Kuinka paljon
somessa on
sopivasti?

Mitä tehdä
somettamisen
sijasta?

A white notepad with a grey cover, featuring a series of horizontal dashed lines for writing. It has rounded corners and a small grey tab at the top left.

3.1.2 Somenkäytön liikennevalot, mitä tehdä ja mitä ei

Toimintapisteellä pohditaan oikean otsikon alle yksin tai yhdessä sitä, mitä somessa ei kannata tai ole turvallista tehdä, minkä tekemisessä kannattaa käyttää erityistä ja tilannekohtaista harkintaa ja mikä taas on turvallista ja mukavaa sekä itselle että muille.²

Ennakkovalmistelut:

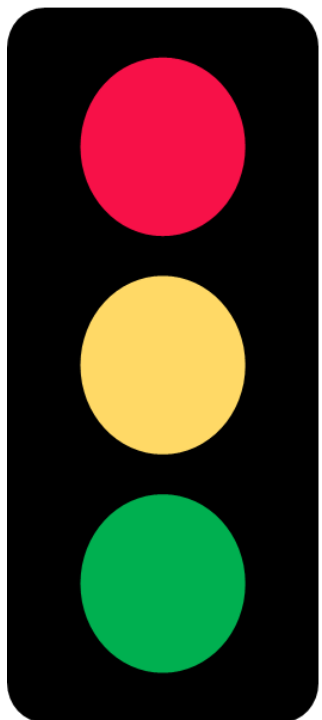
-Tulostetaan tehtäväpohjia tarvittava määrä sen mukaan toteutetaanko harjoitus yksittäin vai pienryhmissä.

Ideoita purkukysymyksiksi:

- a) Mitä ei saa tai kannata tehdä somessa ja miksi? *Esim. kiusaaminen, uhkaileminen, valheellisen tai todenmukaiseenkaan ikävän tiedon levittäminen toisista. Jotkin teot somessa voivat olla laittomia tai jotkut saattavat käyttää netissä levitettyjä julkaisuja väärin.*
- b) Minkä tekemistä kannattaa harkita tarkkaan? Mikä vaikuttaa päätökseen? *Esim. Valokuvien julkaiseminen: Ovatko valokuvat hyvän maun mukaisia? Onko kaikilta kuvissa näkyviltä lupa? Mielipiteiden esittäminen: Millä tyyllillä asioista kirjoittaa? Vieraiden yhteydenottoihin vastaaminen: Onko yhteydenpito turvallista?*
- c) Mikä on turvallista ja joko hyödyllistä tai iloa tuottavaa? *Esim. Uusien harrastusten etsiminen ja opettelu, lapsille suunnatun kiinnostavan oppisisällön käyttäminen, omien kavereiden kanssa yhteyden pitäminen.*

² Pilotoinnissa tehtävä liittyi somenkäytön lainsäädäntöön, mutta tämä tehtävä siirrettiin ikätasoon muokattuna jatkokehittelyssä yläkouluikäisten somenkäytön turvaköyteen. Koska teema sinällään nähtiin sopivaksi myös alakouluikäisille lapsille, toteutetaan se keveämmällä otteella liikennevaloina.

Mitä tehdä somessa?

MITÄ EI KANNATA TAI SAA TEHDÄ?

MINKÄ TEKEMISTÄ KANNATTAA HARKITA TARKKAAN?

MITÄ ON TURVALLISTA TEHDÄ?

3.1.3 Epäsopiviin yhteydenottoihin reagointi

Toimintapisteellä pohditaan omakohtaisesti sitä, miten itse reagoisi jonkun ottaessa epäsovinnalla tavalla somessa yhteyttä. Vaihtoehdot perustuvat Ylen (2019) uutiseen, jossa viitataan tutkija Manja Nikolovskan ohjeisiin ”Näin vältät houkuttelun verkossa”.³ Tarkoituksena on pohtia mahdollisuuksien mukaan jo etukäteen, miten sopimattomien viestien tilanteessa voisi toimia, ettei tilanne tule eteen yhtäkkiä valmistautumattomana.

Ennakkovalmistelut:

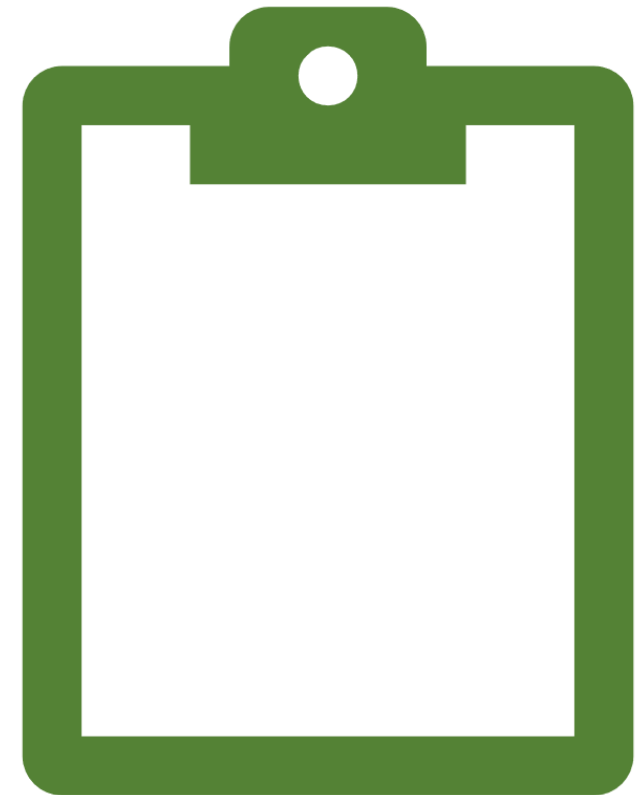
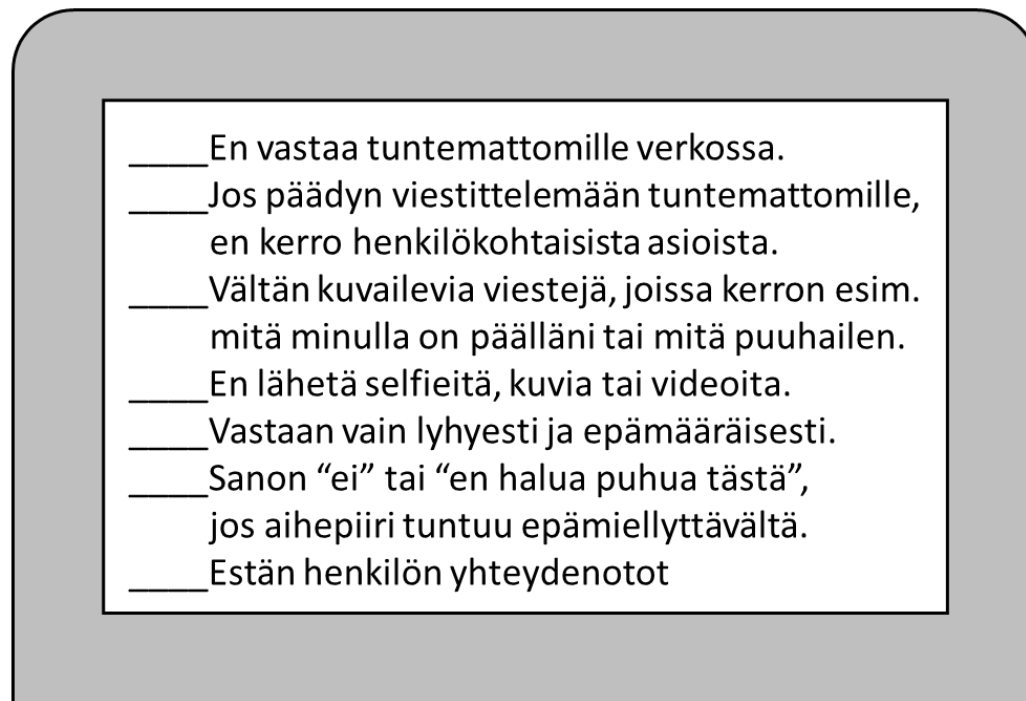
- Tulostetaan tehtäväpohjia osallistujamäärän mukaisesti.

Ideoita purkukysymyksiksi:

- a) Mistä epäsovinnat yhteydenotot voi tunnistaa? *Esim. yhteydenottaja on huomattavasti itseä vanhempi, yhteydenottaja kysyy yksityisiä tai tungettelevia asioita, tuntematon yhteydenottaja pyytää lähettämään kuvia.*
- b) Miten häiritseviin yhteydenottoihin voi puuttua? *Viestien sisällöt voi tallentaa, kuvakaapata tai tulostaa todisteiksi. Talteen kannattaa ottaa myös mahdolliset käyttäjätunnukset tai nimimerkit sekä milloin ja missä palvelussa häiritsevä viestintä on tapahtunut. Asiasta kannattaa kertoa luotettavalle aikuiselle ja yhdessä asiasta voi ilmoittaa sivuston tai sovelluksen ylläpidolle sekä poliisille.*

³ Pilotoinnissa seitsemäntenä kohtana oli avoin kysymys ”muu, mikä?”, ja vastausten perusteella jatkokehittelyssä listaan lisättiin vielä henkilön tekninen estäminen. Pilotoinnin perusteella vastaukset vaihtelevat paljon, ja se mikä jollekin on helppoa, on toisille vaikeaa ja toisinpäin. Tehtävä myös herätti keskustelua lasten kesken vielä työpajojen jälkeenkin.

Miten toimia, jos saa hämmentävän tai pelottavan viestin somessa? Numeroi toimintajärjestys helpoimmasta (1) vaikeimpaan (7)! Kopioi turvallisin keino muistitauluun!

3.1.4 Eleet ja ilmeet emojiilla

Toimintapisteellä yritetään yhdessä yhdistää emoji ja tunnesanat toisiinsa. Emoji ja tunnesanat on tärkeää aina sekoittaa seuraavaa paria tai pienryhmää varten. Mikäli toimintapisteellä jää aikaa, voidaan yhdessä pohtia jokin lause, ja miten sen viesti muuttuu eri emoji sen perään liittämällä. Tarkoituksena on toisaalta lisätä ymmärrystä emojioiden tunneviestinnällisestä merkityksestä, mutta myös oivaltaa minkälaisia väärinymmärryksiä emojioiden kautta voi syntyä.⁴

Ennakkovalmistelut:

-Tulostetaan tehtäväpohja mieluiten A3-kokoisena ja leikataan emoji ja sanat erilleen. Tehtäväpohjan ohjeistusotsikko kannattaa jättää toimintapisteelle muistiksi näkyviin.

Ideoita purkukysymyksiksi:

- a) Oliko helppoa yhdistellä emoji ja tunnesanoja? Tuliko erimielisyyttä? *Yhdessä voidaan käydä läpi erityisesti sellaiset emoji, jotka osallistujien välillä herättivät keskustelua tai jotka jäivät ilman paria.*
- b) Millaisia esimerkkejä keksitte lauseista, joiden merkitys muuttuu emoji vaihtamalla? Esim. Kiitos 😊 Kiitos 😡 Kiitos 😏

⁴ Pilotoinnissa tehtävänä oli leikata lehdistä kuvia ja yhdistää niitä sopivien emojioiden kanssa. Jotta lehtien hankkiminen etukäteen ja lehtisilpun siivoaminen ei tuntuisi liian työläältä, tästä alkuperäisestä toteutusideasta luovuttiin. Kuitenkin vaihtoehtoisesti tehtävän voi toteuttaa myös leikkaamalla lehdistä tunnekuvia ja yhdistämällä niitä emojiihin. Tällöin tehtävämonisteessa olevia tunnesanoja ei välttämättä tarvita lainkaan.

Mikä emoji ja tunnesana kuuluu yhteen? Keksittekö lauseen, jonka merkitys muuttuu emojiä vaihtamalla?

									
AVULIAS HELPFUL	EMT IDK	HULVATON HILARIOUS	HUOLETON CAREFREE	JÄRKYTTYNyt UPSET	KAUHISTUNUT TERRIFIED	SURULLINEN SAD	TURTA NUMB	ONNEKAS LUCKY	PAHOILLAAN SORRY
									
EPÄLUULOINEN SUSPICIOUS	HELPOTTUNUT RELIEVED	HUVITTUNUT AMUSED	ILOINEN HAPPY	KIPEÄ SICK	SUUKOTTELEVA KISSING	TUSKAINEN PAINED	TYTTYMÄTÖN DISSATISFIED	PELOISSAAN AFRAID	PIRTEÄ LIVELY
									
LUOTTAVAINEN CONFIDENT	NURINKURINEN UPSIDE DOWN	TYTYTYVÄINEN SATISFIED	UNELIAS SLEEPY	RAKASTUNUT IN LOVE	RENTO RELAXED	POHTIVA PENSIVE	POSKETON PREPOSTEROUS	VIHAINEN UPSET	VIILEÄ COOL
									
NÄLKÄINEN HUNGRY	OKSETTAVA SICKENING	VAIENNETTU SILENCED	VEIKEÄ MISCHIEVOUS	SANATON SPEECHLESS	STRESSAANTUNUT STRESSED	RAIVOSTUNUT FURIOUS	RAKASTAVA LOVING	YKSINÄINEN LONELY	

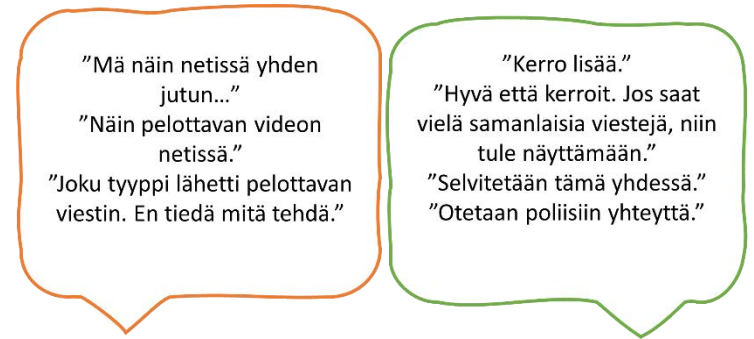
Tehtäväpohja: Emoji ja tunnesanat

3.1.5 Somemurheiden puheeksiotto

Toimintapisteellä jokainen miettii omakohtaisesti, miten ottaisi puheeksi jonkin netissä murehduttavan asian aikuisen kanssa. Samalla pohditaan, mitä kukin toivoisi aikuisen vastaavan. Tavoitteena on madaltaa kynnystä asioiden puheeksi ottamiseen ja avun pyytämiseen aikuiselta. Vastaustoiveet antavat tärkeää tietoa aikuisille siitä, miten nuoret heidän huoliinsa haluaisivat puututtavan.⁵

Ennakkovalmistelut:

- Tulostetaan tehtäväpohjia osallistujamäärän mukaisesti.

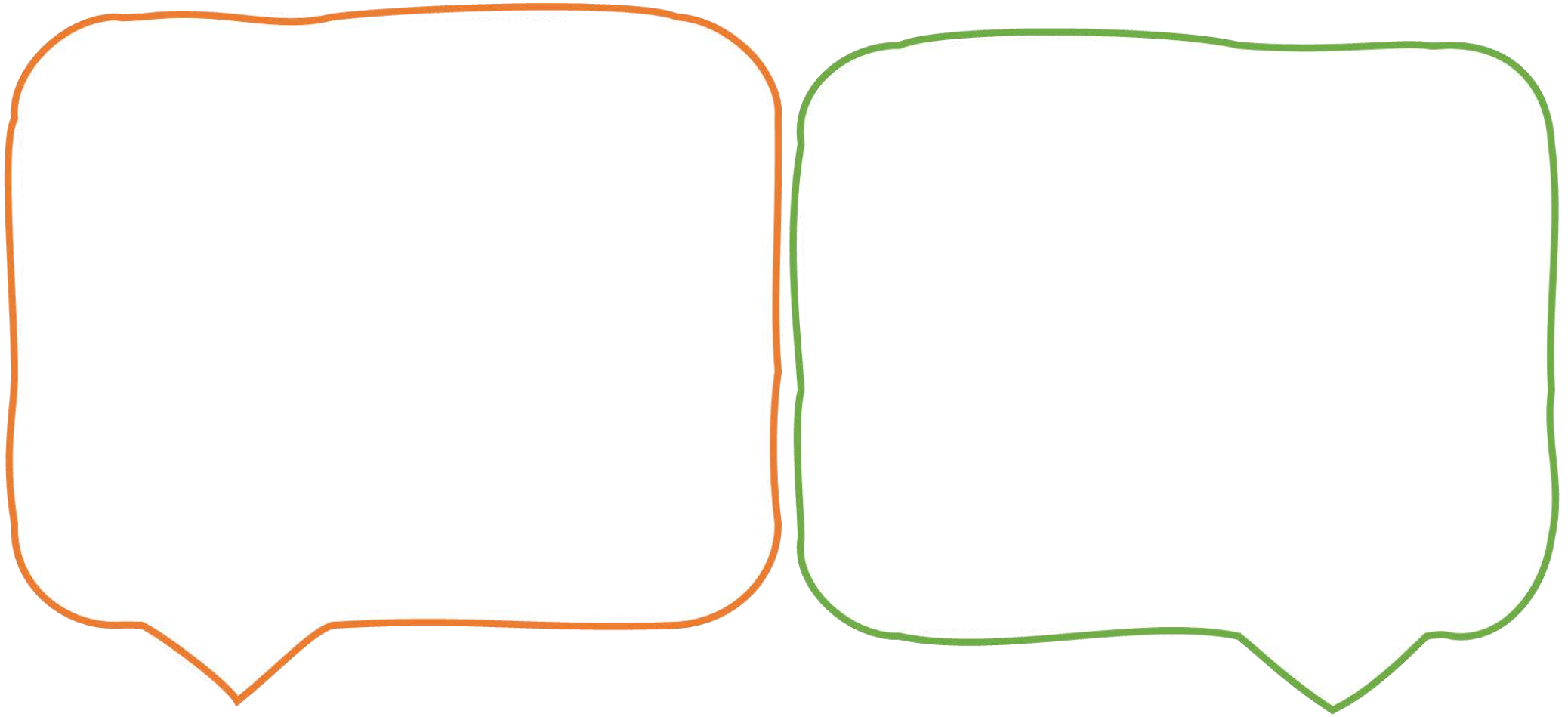

Ideoita purkukysymyksiksi:

- Kumpi tuntui helpommalta, puheeksioton vai vastauksen pohtiminen? *Tässä on hyvä myös muistutella keihin kodin ulkopuolisiin aikuisiin voi olla yhteydessä, jos jokin painaa mieltä. Esim. opettaja, koulun oppilashuolto, nuorisotyöntekijä, verkossa Pelastakaa Lapset ry:n www.netari.fi.*
- Mitä hyötyä puheeksiottamisesta voi olla? Miten voisit auttaa, jos kaveri kertoo somemurheista sinulle? Miten aikuinen voisi olla hyödyksi? *Esim. Pelkkä puhuminen voi helpottaa, kun asiaa ei tarvitse pohtia yksin. Kaverina voisi rohkaista kertomaan aikuiselle tai luvata tulla mukaan kertomaan. Aikuinen voi auttaa puuttumaan esimerkiksi nettirikollisuuteen, nettihäirintään tai nettikiusaamiseen.*

⁵ Pilotoinneissa tämä tehtävä on ollut siten kahtia jakava, että osalle tämä vaikuttaa hyvin helpolta ja osalle lähes ylivoimaiselta. Tämä kuvastaa myös sitä, että puheeksiottotaidot ja luotettavat aikuiset ovat lapsilla ja nuorilla hyvin erilaisia ja eritasoisia. Pilotoituessa osassa vastauksista luki, ettei ottaisi asian puheeksi tai juttelisi siitä korkeintaan kavereiden kanssa. Tästä syystä on tärkeää purkutilanteessa keskustella myös siitä, mitä hyötyä puheeksiottamisesta aikuisen kanssa voisi olla.

Jos törmäät johonkin pelottavaan tai hämmentävään netissä, miten otat asian puheeksi aikuisen kanssa? Mitä toivot aikuisen vastaavan?

Two large, empty, hand-drawn speech bubble shapes are positioned side-by-side. The left bubble is outlined in orange and the right bubble is outlined in green. Both bubbles have a rounded rectangular body and a small tail pointing downwards and to the right, typical of a speech bubble. They are intended for writing answers to the question above.

3.2 Työpaja 7.-9. -luokkalaisille

7-9 luokkalaisille suunnattu somenkäytön turvaköysi koostuu viidestä toimintapisteestä, jotka on otsikoitu teemoittain:

1. Digitaalinen jalanjälki
2. Yksityinen, julkinen ja anonyymi somejulkaisu
3. Somenkäytön lainsäädäntöä
4. Somenkäyttö ja tunteet
5. Some ja itsetunto

Toimintapisteet voivat olla missä järjestyksessä tahansa, mutta tässä kiertokulussa on huomioitu keveämpien ja ehkä hieman haastavampien aiheiden vuorottelu riippumatta siitä, miltä toimintapisteeltä kukin aloittaa.

3.2.1 Digitaalinen jalanjälki

Toimintapisteellä jokainen miettii omia digitaalisia jalanjälkiään (Mediakasvatusseura 2019a). Kirjoittamalla tai piirtämällä pohditaan toiseen jalanjälkeen vapaa-aikaan ja toiseen kouluun liittyvää digitaalista jalanjälkeä. Tehtävälomakkeeseen on annettu esimerkkejä, mistä digitaalinen jalanjälki muodostuu. Termi on kuitenkin mahdollisuuksien mukaan hyvä käydä läpi tehtäviä ohjeistettaessa.⁶

Ennakkovalmistelut:

- Tulostetaan tehtäväpohjia osallistujamäärän mukaisesti

Ideoita purkukysymyksiksi:

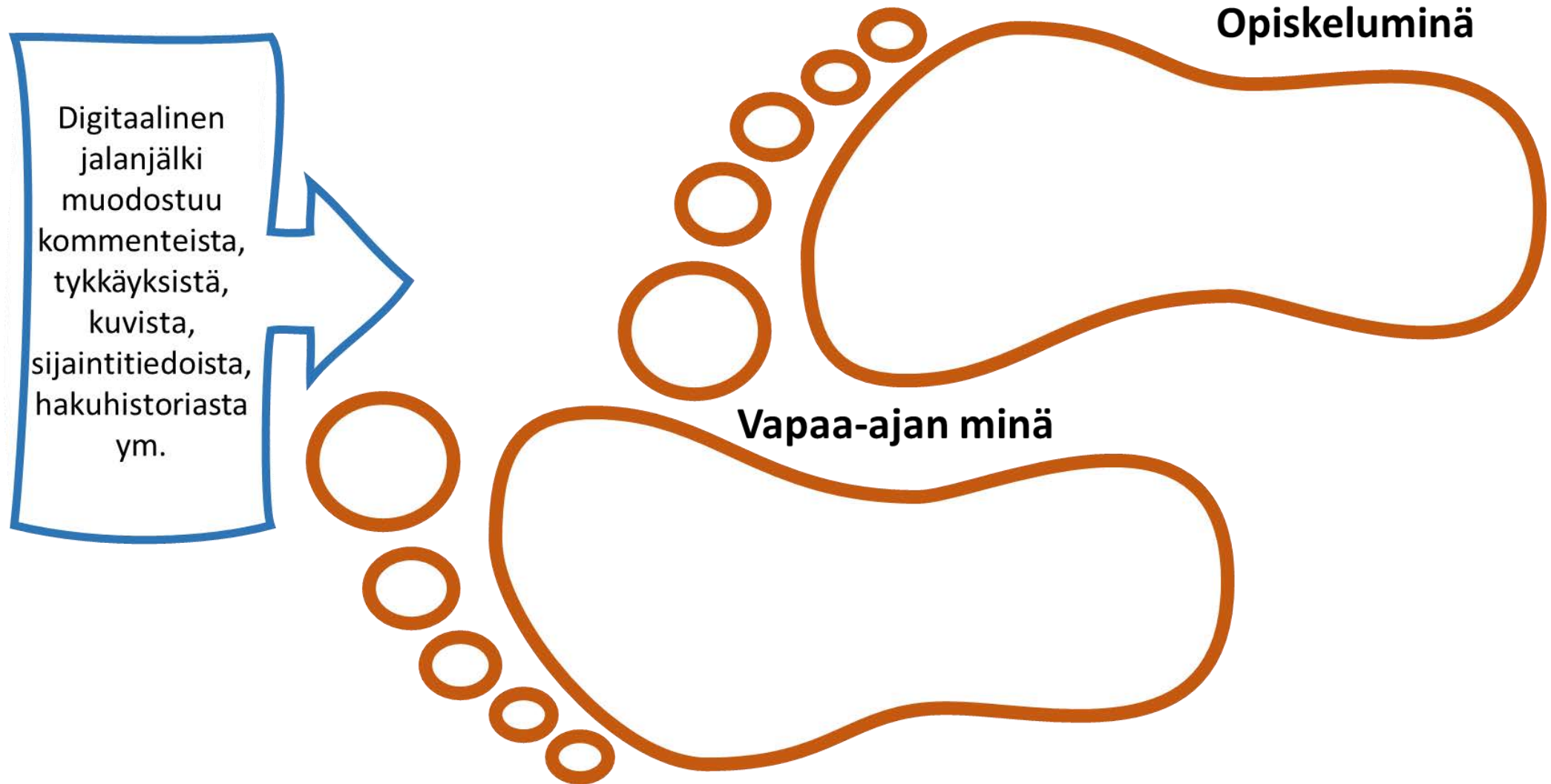

- Onko omalla digijalanjäljellä merkitystä? Mitä merkitystä sillä on? *Digijalanjälki on osa ihmisen sähköistä identiteettiä ja se voi vaikuttaa siihen, mitä muut henkilöstä tietävät ja minkälaisen kuvan hän muille verkossa antaa.*
- Miten omiin digijalanjälkiinsä pystyy vaikuttamaan? *Esim. Säilytetään käytössä vain sovellukset ja somekanavat, joita oikeasti tarvitsee. Poistetaan säännöllisesti turhat yhteystiedot. Tarkistetaan yksityisyysasetukset.* (Mediakasvatusseura 2019b)

⁶ Digitaalinen jalanjälki muodostuu kolmesta osasta:

1. Aktiivinen toiminta netissä eli esimerkiksi tehdyt julkaisut, jaetut kuvat ja muiden postauksille annetut tykkäykset muodostavat ilmeisen osan digijalanjäljestä.
2. Passiivinen toiminta netissä eli esimerkiksi sivuvierailut kerryttävät myös bittidataa digijalanjälkeen.
3. Yritysten ja viranomaisten keräämät tiedot eli esimerkiksi henkilötiedot, sijainti- ja aikatiedot kerryttävät tietoa digijalanjälkeen. (Mediakasvatusseura 2019b.)

Minkälaiset ovat digitaaliset jalanjälkesi? Piirrä symbolein tai kirjoita!

3.2.2 Yksityinen, julkinen ja anonyymi somejulkaisu

Toimintapisteellä mietitään yhdessä, minkälaisia asioita ja miksi kannattaa jakaa yksityisesti eli vain tietylle porukalle, julkisesti kaikkien nähtäville tai anonyymisti nimettömästi tai nimimerkillä. Vaikka osallistujat eivät olisikaan näistä lähtökohtaisesti samaa mieltä, antaa yhteinen keskustelu jokaiselle keinoja arvioida kriittisesti myös omaa julkaisutapaansa ja sen seurauksia netissä.

Ennakkovalmistelut:

- Tulostetaan tehtäväpohjia pienryhmien määrän mukaisesti

Ideoita purkukysymyksiksi⁷:

- Minkälaisia asioita kannattaa julkaista julkisesti? Miksi? Olitteko yksimielisiä? *Netistä voi olla vaikea saada poistetuksi tietoa, joten harkintaa tulee tehdä myös pitkällä tähtäimellä. Julkisesti voi julkaista esimerkiksi asiallisen ja harkitun kuvan tai kirjoituksen, joka on riittävän neutraali myös tulevaisuutta ajatellen.*
- Minkälaisia asioita kannattaa julkaista yksityisesti? Miksi? *Yksityisesti kannattaa julkaista pienelle porukalle tarkoitettuja kuulumisia ja kuvia esimerkiksi yhdessä koetuista tilanteista. Tosin tässäkin tulee käyttää harkintaa, jotta kukaan ei levitä vahingollisia viestejä tai kuvia eteenpäin julkisuuteen tai vääriin käsiin.*
- Minkälaisia asioita kannattaa julkaista anonyymisti? Miksi? *Anonyymisti ja nimettömästi voi hakea esimerkiksi netistä apua silloin, kun ei halua tehdä sitä omalla nimellään.*

⁷ Riippuen osallistujista purkukeskustelussa saattaa olla hyödyllistä keskustella myös siitä, mitä ei kannata julkaista lainkaan.

Mitä julkaista julkisesti, yksityisesti ja anonyymisti? Miksi?

Julkinen julkaisu

Mitä? _____

Miksi? _____

Yksityinen julkaisu

Mitä? _____

Miksi? _____

Anonyymi julkaisu

Mitä? _____

Miksi? _____

3.2.3 Somenkäytön lainsäädäntö, totta vai tarua

Toimintapisteellä mietitään yhdessä, mitkä lainsäädäntöön (lakipykälät on lisätty loppuviitteiksi) liittyvät väittämät ovat totta ja mitkä tarua. Yhdessä keskustellaan myös ratkaisujen perusteluista, miksi tai millä perusteella väitteet olisivat totta tai tarua. Toimintapisteellä totta- ja tarua -otsikoiden alle kerätään oikeat väittämät, mutta ne on tärkeää aina sekoittaa seuraavaa paria tai pienryhmää varten. Purussa on keskeistä tiedon jakaminen, jotta toisaalta ei ajattelelmattomuuttaan ajauduta nettirikoksiin ja jotta toisaalta saadaan ohjeita somehäirintään puuttumisesta.⁸

Ennakkovalmistelut:

-Tulostetaan tehtäväpohja mieluiten A3-kokoisena ja leikataan otsikot sekä väittämät erilleen. Tehtäväpohjan ohjeistusotsikko kannattaa jättää toimintapisteelle muistiksi näkyviin.

⁸ Pilotoinnissa lakitehtävä toteutettiin 4-6. -luokkalaisten kanssa anagrammina eli tehtävänä, jossa sanojen osat olivat sekaisin ja ne piti järjestää oikein:

YKSI + TYIS + ELÄ + MÄÄ + LOUK + KAAVA + TIE + DON + LEVIT + TÄMINEN

JUL + KINEN + KEHOT + TAMINEN + RI + KOK + SEEN

LAI + TON + UH + KA + US

KUN + NI + AN + LOUK + KA + US

Vaikka lapset ihan mielellään pohtivat anagrammeja, niin tehtävän sisällöllinen puoli jäi lyhyen toimintapisteen aikana vaatimattomaksi. Kuitenkin lakiasioita voi vaihtoehtoisesti varsinkin nuorempien lasten kanssa lähestyä myös esimerkiksi anagrammin kautta. Purkukeskusteluissa nousi keskeiseksi se, että sekä todellisen että valheellisen toista loukkaavan tiedon levittäminen on syytä jättää somessa tekemättä. Tätä on hyvä painottaa, jotta se jää purkukeskusteluista mieleen, riippumatta siitä miten ja minkälaisella osallistujajoukolla tehtävä muutoin toteutetaan.

Ideoita puruksi: Käydään väittämät yksitellen läpi ja kysytään osallistujilta ajatuksia niiden oikeellisuudesta. Samalla annetaan tietoa:

- Somehäirinnästä kannattaa tehdä rikosilmoitus matalalla kynnyksellä → totta Somehäirintä voi toteutua esimerkiksi kiusaamisena, vihapuheena, ahdisteluna ja tarkoituksellisesti hämmentävänä ja provosoivana toimintana eli trolleamisena. Poliisi saa paljon yhteydenottoja liittyen häirintään ja uhkailuun sosiaalisessa mediassa.

- Profiilin ilmiantaminen somealustalle on turhaa, jos joutuu somehäirinnän kohteeksi → tarua Myös poliisi kannustaa ilmoittamaan häiriköinnistä niin ikään matalalla kynnyksellä myös sosiaalisen median alustoille, sillä mikäli häiritseviä profiileista ei ilmoiteta, alustat eivät tiedä puuttua niihin.

- Sananvapautta ei voida rajoittaa muiden perusoikeuksien turvaamiseksi → tarua Omia mielipiteitä, tietoja ja ajatuksia saa levittää, mutta sananvapauden väärinkäyttäminen on rikos (esimerkiksi kunnianloukkaus tai yksityiselämää koskeva tiedon levittäminen).

- Sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa häirintää tutkitaan useimmiten kunnianloukkauksena, laittomana uhkauksena tai yksityiselämää koskevan tiedon levittämisenä → totta Pitkään jatkunut uhkailu ja häirintä voi olla myös vainoamista, jos toiminta aiheuttaa kohteessaan pelkoa tai ahdistusta.

- Kunnianloukkaus tarkoittaa sitä, että esittää toista ihmistä koskevaa halventavaa valheellista tietoa → totta Kunnianloukkauksen tunnusmerkistönä on nimenomaan valheellinen tieto ja teon ominaisluonne kärsimyksen ja vahingon aiheuttajana.

- Kunnianloukkauksena pidetään arvostelua, joka kohdistuu menettelyyn esimerkiksi politiikassa, tieteessä tai taiteessa → tarua Kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä ja taiteessa ellei se selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

- Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen koskee paikkansa pitävää tietoa toisesta ihmisestä → totta Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen koskee esimerkiksi joukkotiedotusvälineissä julkaistua sellaista tietoa, joka on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle.

- Rajanveto yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen ja sallitun sananvapauden välillä on selvä → tarua Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

- Ilmoittajan kertomus riittää todisteeksi kunnianloukkauksesta, eikä todisteita häirinnästä tai uhkailusta tarvita → tarua On tärkeää kerätä todisteita häirinnästä ja uhkailusta:

1. Tallenna ja ota kuvakaappauksia viesteistä, kuvista ja muusta materiaalista sekä häiritsijän profiilista
2. Ota talteen mahdollinen URL-osoite
3. Kirjoita ylös, missä ja milloin häirintä ja uhkailu on tapahtunut

- Rikosuhripäivystys auttaa myös somehäirintätapauksissa → totta Tarvittaessa yhteyttä voi ottaa esimerkiksi Rikosuhripäivystykseen tai Naisten linjaan

(Tietoiskujen lähteet: Poliisihallitus 2020 & Lundelin ja Sarasmaa 2018)

Totta vai tarua? Lajitelkaa otsikoiden alle ja perustelkaa!

TOTTA ✓ → **Miksi?**

Rikosuhripäivystys auttaa myös somehäirintätapauksissa

Somehäirinnästä kannattaa tehdä rikosilmoitus matalalla kynnyksellä

Kunnianloukkaus tarkoittaa sitä, että esittää toista ihmistä koskevaa halventavaa valheellista tietoa

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen koskee paikkansa pitävää tietoa toisesta ihmisestä

Sosiaalisessa mediassa tapahtuvaa häirintää tutkitaan useimmiten kunnianloukkauksena, laittomana uhkauksena tai yksityiselämää koskevan tiedon levittämisenä

TARUA ✗ → **Miksi?**

Sananvapautta ei voida rajoittaa muiden perusoikeuksien turvaamiseksi

Profiilin ilmiantaminen somealustalle on turhaa, jos joutuu somehäirinnän kohteeksi

Kunnianloukkauksena pidetään arvostelua, joka kohdistuu menettelyyn esimerkiksi politiikassa, tieteessä tai taiteessa

Rajanveto yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen ja sallitun sananvapauden välillä on selvä

Ilmoittajan kertomus riittää todisteeksi kunnianloukkauksesta, eikä todisteita häirinnästä tai uhkailusta tarvita

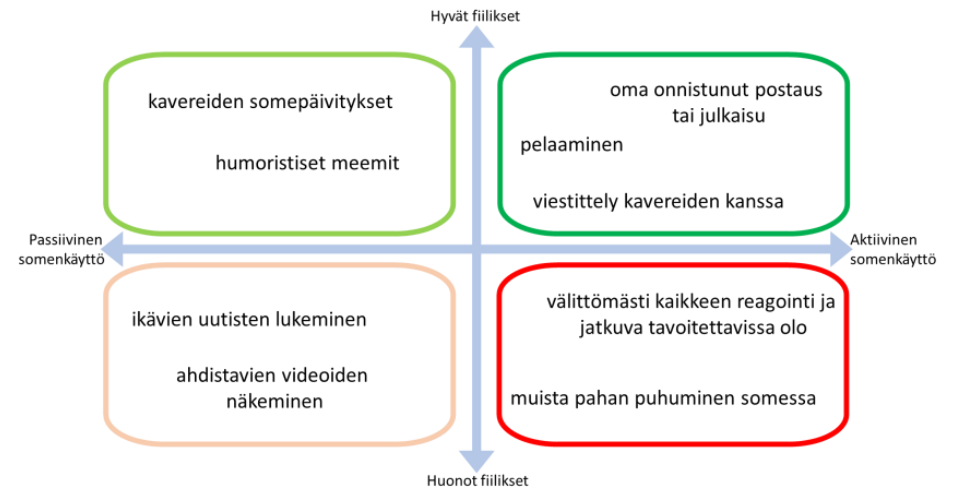
3.2.4 Somenkäyttö ja tunteet

Toimintapisteellä kukin miettii omalta kohdaltaan minkälainen passiivinen ja aktiivinen somenkäyttö tuo itselle hyvää mieltä ja mikä ehkä tuottaa huonoa fiilistä (Mediakasvatusseura 2019a). Nelikentän vasempaan ylänurkkaan kirjoitetaan hyviä fiiliksiä tuottavia passiivisia somenkäytön tapoja, ja oikeaan ylänurkkaan hyviä fiiliksiä tuottavia aktiivisia somenkäytön tapoja. Vasempaan alanurkkaan kirjoitetaan huonoa mieltä tuovia passiivisen somenkäytön tapoja ja oikeaan alanurkkaan huonoa mieltä lisääviä aktiivisen somenkäytön tapoja.⁹

Ennakkovalmistelut:

-Tulostetaan tehtäväpohjia osallistujamäärän mukaisesti

Ideoita purkukysymyksiksi:

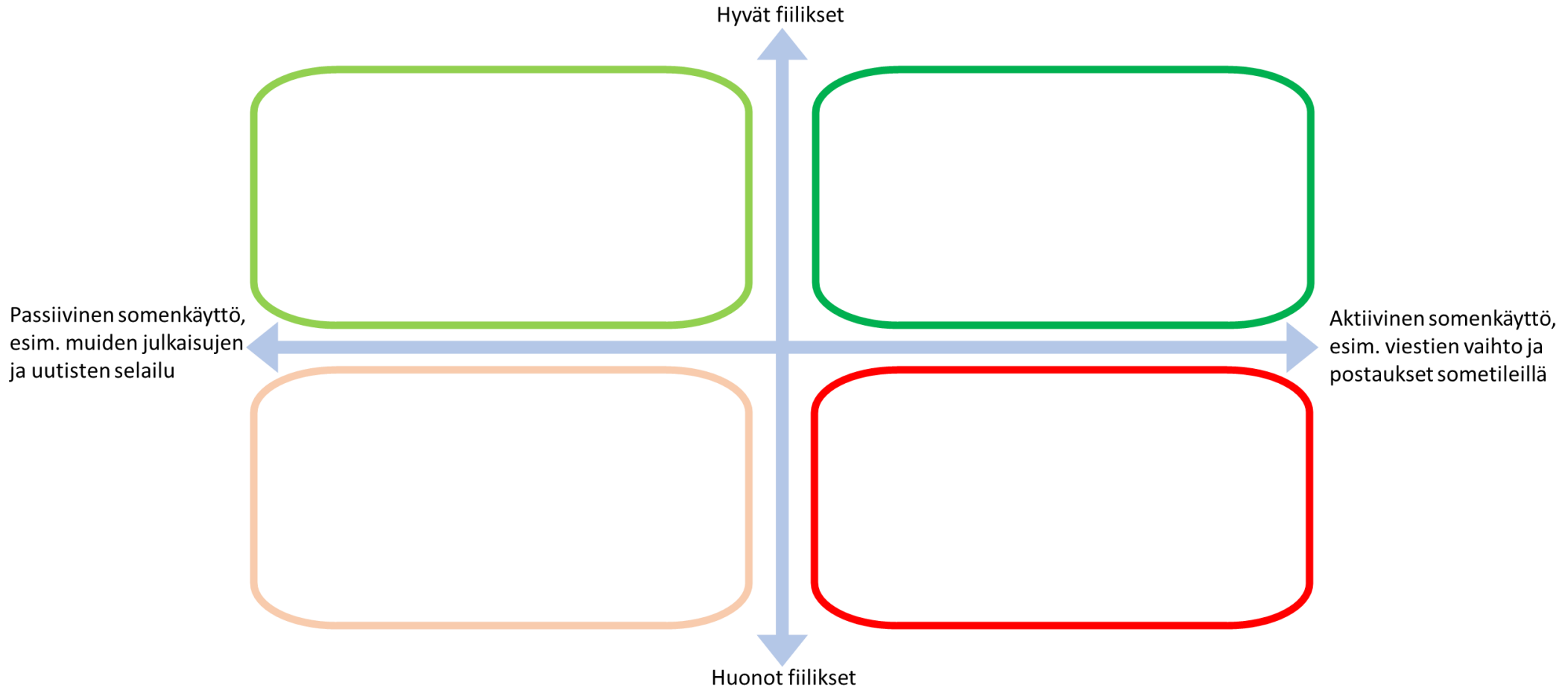

a) Löytyikö jokaiseen neljästä lohkoista jotakin? *Esim. kuvio*

b) Mitä voi tehdä jatkossa toisin? *Esim. koittaa lisätä hyvää mieltä tuottavia passiivisia ja aktiivisia somenkäytön tapoja ja vähentää huonoja fiiliksiä aiheuttavia somenkäytön tapoja. Kannattaa myös kiinnittää huomiota siihen, miten ajankäyttö eri lohkojen välillä jakautuu.*

⁹ Aktiivinen somenkäyttö tarkoittaa esimerkiksi tehtyjä julkaisuja, jaettuja kuvia ja muiden postauksille annettuja tykkäyksiä. Passiivinen toiminta netissä on esimerkiksi muiden julkiasujen ja somekanavien selailua. Aktiiviseen ja passiiviseen somenkäyttöön liittyvät tunnekokemukset eivät ole välttämättä yksiselitteisiä. Esimerkiksi vuorovaikutteiset pelit saattavat olla hauskaa ajanvietettä, mutta niiden viedessä liikaa aikaa ne saattavatkin muuttua ristiriitojen aiheeksi.

Somen nelikenttä: Minkälaisia tunteita erilaiset passiiviset ja aktiiviset somenkäyttötavat herättävät?

3.2.5 Ryhmäpaine ja itsetunto somessa

Toimintapisteellä kukin miettii omalta kohdaltaan someen, ryhmäpaineeseen¹⁰ ja itsetuntoon liittyviä mielipiteitään. Vastaukset merkitään janalle sekä oman nykytilanteen mukaisesti (X) että oman ihanneajattelun (O) mukaan. Ilman tarvetta paljastaa muille edellisten vastauksia pohditaan vielä yhdessä, miten itse voi vaikuttaa muiden somekokemuksiin.

Ennakkovalmistelut:

-Tulostetaan tehtäväpohjia osallistujamäärän mukaisesti

Ideoita purkukysymyksiksi:

- a) Miten eri tavoin some voi vaikuttaa itsetuntoon? *Esimerkiksi somekanavissa muut saattavat antaa itsestään tai elämästään todellisuutta paremman kuvan, ja siihen verrattuna oma tilanne tuntuu huonommalta. Kuvien ja postausten saama tykkäysten määrä saattaa muodostua liian tärkeäksi. Somekiusaaminen voi vaikuttaa itsetuntoon yhtä vahvasti kuin kiusaaminen muutoinkin.*
- b) Miten voi itse vaikuttaa muiden itsetuntoon somen kautta? *Esimerkiksi muita ei kannata kiusata tai haukkua. Myöskään pahansuopia juttuja ei kannata levittää. Muiden ulkonäön kommentointi ikävästi ei ole koskaan kivaa tai tarpeellista. Tykkäyksiä voi jakaa, mutta väärinpäin olevia peukkuja kannattaa käyttää hyvin harkitusti.*

¹⁰ Ryhmäpaine tarkoittaa nuoren tekemiä valintoja ryhmän esimerkin tai ryhmään kuulumisen perusteella. Positiivinen ryhmäpaine on myönteistä ja saa ihmisen ylittämään itsensä. Negatiivinen ryhmäpaine sen sijaan saa nuoren tekemään jotakin, jota hän ei ehkä itse haluaisi tehdä tai jonka seuraukset ovat huonoja. Koettu ryhmäpaine voi olla todellista tai kuviteltua, mutta sen merkitys erityisesti nuorten vertaissuhteissa voi olla suuri, myös somessa.

Merkitse janalle rastilla tositila, ympyrällä toivetila!

	Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä
Some vahvistaa itsetuntoani	☐	☐
Some luo ulkonäköpaineita	☐	☐
Sometykkäysten määrällä on väliä	☐	☐
Somejulkaisuni kuvastavat todellista minääni	☐	☐
Ilman somea jään ulkopuoliseksi	☐	☐
Somessa tulen kuulluksi, nähdyksi ja huomatuksi	☐	☐
Somessa ei voi saada oikeita ystäviä	☐	☐
Somesta löydän samanhenkisiä ihmisiä	☐	☐
Koen olevani someriippuvainen	☐	☐
Olen loukannut muita somessa	☐	☐
Nettikiusaaminen on yleistä	☐	☐
Somessa muokataan todellisuutta	☐	☐

Miettikää yhdessä vaikutuskeinoja toisten somekokemuksiin!

4 Lopuksi

Pojat ja tytöt käyttävät tyypillisesti sosiaalista mediaa eri tavoin. Pojat esimerkiksi käyttävät nettipeleihin kaksinkertaisen ajan tyttöihin verrattuna. Vaikka tytötkin pelaavat, käyttävät he usein poikia enemmän somessa aikaa yhteydenpitoon ikätovereiden kanssa erilaisilla keskustelu-, kuva- ja videoalustoilla. Somen käytön riskit tytöille ja pojille ovat tutkimusten mukaan hieman erilaisia. Pojat korvaavat tyttöjä useammin reaalielämän suhteita nettikontakteilla ja saattavat eristää itseään kasvokkaisesta vuorovaikutuksesta. Tytöt taas ovat poikia alttiimpia luomaan somen vaikutuksesta epärealistisia odotuksia ihanneminästään ja esimerkiksi omasta kehostaan.

Tutkimusten mukaan lapset ja nuoret kokevat, että heidän elämänsä netissä ei anna kuvaa heidän todellisesta minästään, koska tavoitteena on kerätä esimerkiksi seuraajia ja tykkäyksiä. Epätodellisen kuvan luominen ja ylläpitäminen voi vaikeuttaa identiteetin löytymistä myös muussa elämässä. Suurin osa nuorista käyttää somea ollakseen yhteydessä ikätovereihinsa, joita he tapaavat myös reaalielämässä. Kuitenkin lähes puolet on ollut somen kautta yhteydessä myös heille muusta elämästä tuntemattomiin henkilöihin. Somen mahdollisuus nimettömyyteen tai keksittyyn nimimerkkiin lisää riskejä, sillä se esimerkiksi mahdollistaa aikuisten yhteydenotot alaikäisiin seksuaalisessa tarkoituksessa. (Linkki-toiminta 2019.)

Somenkäytön turvaköydet on kehitetty siten, että ne sopivat kaikille. Lapsilta ja nuorilta saadun palautteen perusteella on yksilökohtaista eroa siinä, mitkä toimintapisteet on koettu kiinnostaviksi ja hyödyllisiksi ja mitkä toisaalta tylsemmiksi ja tarpeettommammiksi. Tämä voidaan nähdä onnistumiseksi siltä osin, että työpajan eri toimintapisteet vastaavat erilaisiin tarpeisiin ja somenkäytön tapoihin. Vaikka somenkäytön turvaköydet on pyritty luomaan lapsille ja nuorille mielekkäiksi kokonaisuuksiksi, yksittäisten toimintapisteiden kohdalla kehitystyössä viihdearvoa keskeisempänä on pidetty mediakasvatuksellisia tavoitteita.

Lähteet

- Linkki-toiminta (2019) Linkki-vinkki 1: "Missä on nuori, missä on nuori? Somessahan minä, somessahan minä." <https://linkkitoiminta.fi/linkki-vinkki-blogi/>
- Lundelin, Satu & Sarasmaa, Aleksi (2018) Kunnianloukkaus ja yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen. www.suomentietokirjailijat.fi
- Mediakasvatusseura (2019a) Digivoimaa-koulutus. <https://mediakasvatus.fi/digivoimaa/>
- Mediakasvatusseura (2019b) Digitaalinen jalanjälki. https://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2019/11/iG_2_digitaalinen_jalanjalki_A3.pdf
- Poliisihallitus (2020) Sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta häirinnästä tai uhkailusta kannattaa tehdä rikosilmoitus – aina kyseessä ei kuitenkaan ole rikos. Savolainen, Jukka (toim.) www.edilex.fi
- Rikoslaki (19.12.1889/39) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Suomen perustuslaki (11.6.1999/731) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Tuominen, Suvi & Holm, Isabella & Jaakola, Vesa & Kiilakoski, Tomi (2016) Nuorisotyöntekijän mediakasvattajuus on läsnäoloa. Teoksessa: Pekkala, L & Salomaa, S & Spišák, S (2016) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 1/2006, 176-196. https://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf
- Yle (2019) Tuntematon pyysi netissä Jessicalta alastonkuvaa ja kyseli Rebeccalta seksistä – 13-vuotiaat rohkaisevat puhumaan: "Pliis sanokaa näistä asioista". <https://yle.fi/uutiset/3-10646467>

i Keskeistä lainsäädäntöä

Rikoslaki 25 luku 7 § (21.4.1995/578)

Laiton uhkaus

Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *laittomasta uhkauksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi

Rikoslaki 24 luku 8 § (13.12.2013/879)

Yksityiselämää loukkaava tiedon levittäminen

Joka oikeudettomasti

1) joukkotiedotusvälinettä käyttämällä tai

2) muuten toimittamalla lukuisten ihmisten saataville

esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, on tuomittava *yksityiselämää loukkaavasta tiedon levittämisestä* sakkoon.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä

Rikoslaki 24 luku 9 § (13.12.2013/879)

Kunnianloukkaus

Joka

1) esittää toisesta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa, taikka

2) muuten kuin 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla halventaa toista,

on tuomittava *kunnianloukkauksesta* sakkoon.

Kunnianloukkauksesta tuomitaan myös se, joka esittää kuolleesta henkilöstä valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä ihmiselle, jolle vainaja oli erityisen läheinen.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna kunnianloukkauksena ei pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Kunnianloukkauksena ei myöskään pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Suomen perustuslaki 2 luku 12 § (11.6.1999/731)

Sananvapaus ja julkisuus

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.